

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อนิมิตฺต — ไม่มีเครื่องหมายให้รู้ (ว่าจะตายเมื่อใด)”

อนิมิตฺต อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - นิ - มิต - ตะ มาจากคำว่า น (ไม่, ไม่มี, เว้นจาก) [แปลง น เป็น ญ] กับคำว่า นิमितฺต (เครื่องหมาย, สิ่งที่ยบ่งบอกให้รู้) รวมกันเป็น อนิมิตฺต แปลว่า ไม่มีเครื่องหมาย ในที่นี้ขอเสนอในความหมายที่มุ่งหมายถึงชีวิตของแต่ละคน ไม่มีเครื่องหมาย บ่งบอกให้รู้ว่าจะตายเมื่อใด เพราะความตาย ก็เป็นธรรมชาติที่มีจริง เป็นจิตขณะสุดท้ายในชาตินี้ คือ จุติจิต ที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่เคลื่อนพ้นจากสภาพความเป็นบุคคลนี้ ไม่สามารถกลับมาเป็นบุคคลนี้ ได้อีก สิ้นสุดสภาพความเป็นบุคคลนี้อย่างสิ้นเชิง และเมื่อยังมีกิเลสอยู่ เมื่อจุติจิตเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ แล้วดับไป ก็เป็นปัจจัยให้จิตขณะต่อไป คือปฏิสนธิจิตเกิดสืบต่อเป็นบุคคลใหม่ในชาติใหม่ทันที โดยไม่มีจิตอื่นคั่นเลย เป็นธรรมชาติที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

ข้อความในปรมัตถโชติกา อรรถกถาขุททกนิกาย สุตตนิบาต สัลลสูตร มีคำอธิบายความหมาย ของคำว่า อนิมิตฺต (ไม่มีเครื่องหมาย) ไว้ดังนี้ ว่า

“ในบทเหล่านั้น บทว่า อนิมิตฺตํ ได้แก่ เว้นจากเครื่องหมาย คือ เว้นจากกิริยาอาการ. เหมือนอย่างว่า มีเครื่องหมาย คือกิริยาอาการ ในบทเป็นต้นว่า เราจักควักลูกตา หรือ เราจัก โกงขนคิ้ว (ก็มีกิริยาอาการทำทางให้รู้อย่างนั้น) ท่านจงขโมยสินค้านั้นโดยเครื่องหมายนั้น (เป็นตัวอย่างของการมีเครื่องหมายให้รู้) ฉันทใด ในชีวิต มิได้เป็นฉันทนั้น ไม่อาจจะได้ว่า ท่านจงเป็นอยู่ก่อน จงอย่าตาย จนกว่าเราจะทำสิ่งนี้สำเร็จ”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นคำสอนที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่งที่สามารถเปิดเผย ความจริงซึ่งถูกปกปิดไว้ด้วยความไม่รู้นานแสนนาน ให้ได้เกิดความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริง ตรงตามความเป็นจริง แม้แต่ชีวิตของแต่ละบุคคลที่เป็นไปนั้น ก็คือ ความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรม (สิ่งที่มีจริง) คือ จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรม ที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) และ มีรูปธรรมเกิดขึ้นเป็นไปด้วย และชีวิตในชาตินี้ที่ได้เกิดมาจะสิ้นสุด เมื่อจิตขณะสุดท้ายในชาตินี้เกิดขึ้น ทำกิจหน้าที่เคลื่อนพ้นสภาพความเป็นบุคคลนี้ ซึ่งก็คือ จุติจิต เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เรียกว่า ตายจากความเป็นบุคคลนี้ จะกลับมาเป็นบุคคลนี้อีกไม่ได้เลย ความตาย เป็นความจริงที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้น เมื่อถึงคราวตาย ใครๆ ก็ช่วยไม่ได้ ใครๆ ก็ต้านทานไว้ไม่ได้ เราจะต้องตายแน่แท้ เราจะต้องตายเหมือนอย่างคนที่ตายไปแล้วนั้นแหละ

การได้เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ได้ยากแสนยาก เพราะต้องเป็นผลของกุศลกรรมเท่านั้น เมื่อเกิดมาแล้วก็มีชีวิตเป็นไปตามเหตุปัจจัย ตามการระสมของแต่ละบุคคล และสุดท้ายแล้วก็จะต้องละ จากโลกนี้ไปด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครรอดพ้นจากความตายไปได้เลย จะเห็นได้จริงๆว่า ก่อนที่จะมาเกิด

ในชาตินี้ก็ไม่ทราบว่าจะมาจากไหน คือไม่ทราบว่าจะมาเกิดเป็นมนุษย์นี้ ชาติก่อนเกิดเป็นอะไร, ต่อจากนั้น จะไปไหน ก็ไม่ทราบ คือเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว จะไปเกิดในที่ใดภพภูมิใด ไม่สามารถจะทราบได้ เพราะขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นสำคัญ ว่ากรรมใดจะให้ผลนำเกิด เป็นไปตามเหตุปัจจัย, ที่แน่ๆ ย่อมทราบว่า จะต้องตายอย่างแน่นอน แต่จะตายตอนไหน จะตายตอนเช้า สาย บ่าย ค่ำ หรือกลางคืน ก็ไม่สามารถจะทราบได้ นี่คือความจริง ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง อุปการะเกื้อกูลเพื่อความเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต อย่างแท้จริง ขณะนี้ทุกคนได้เกิดมาเป็นมนุษย์อยู่ในสุคติภูมิ พ้นจากการเกิดในอบายภูมิแล้วในขณะนี้ แต่เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วจะไปเกิดในภพภูมิใด ย่อมไม่แน่ ขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นสำคัญ ว่ากรรมใดจะให้ผลนำเกิด อาจจะไปเกิดในอบายภูมิก็ได้ ถ้าเป็นผลของอกุศลกรรม ซึ่งไปเกิดได้ ย่อมยากที่เดียวสำหรับอบายภูมิ เป็นเรื่องที่จะประมาทไม่ได้เลย ถ้าหากว่าไม่ได้ระลึกเลยว่า ความตายใกล้ที่สุด อาจจะเกิดขึ้นขณะหนึ่งขณะใดได้ทั้งนั้น วันหนึ่ง าก็ผ่านไปโดยที่ไม่ได้ อบรมเจริญกุศลให้ยิ่งขึ้น เป็นผู้ประมาทมัวเมาและเป็นการมีชีวิตอยู่ที่ในโลกนี้ อย่างไม่มีประโยชน์ ไม่มีสาระจริงๆ ไม่สมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นการได้อย่างยากแสนยาก เพราะไม่ได้สะสมที่พึงให้กับตนเอง

ถึงอย่างไรก็ต้องถึงวันที่จะต้องตายอย่างแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว แต่ช่วงเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ เป็นช่วงเวลาที่สำคัญ ควรที่จะเป็นโอกาสของการสะสมคุณความดี เจริญกุศลประการต่างๆ ตามกำลังความสามารถของตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมถึงการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาสะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง ก่อนที่วันนั้นจะมาถึง ซึ่งไม่มีใครทราบได้ว่าจะเป็นวันไหนและเวลาใด เพราะชีวิตไม่มีเครื่องหมายบ่งบอกให้รู้ว่าจะตายเมื่อใด เนื่องจากว่าเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ดังนั้น การมีโอกาสดียินได้ฟังเรื่องความตาย ไม่ใช่เพื่อให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจ แต่เพื่อเกื้อกูลให้เกิดสติและปัญญารวมถึงสภาพธรรมฝ่ายดีอื่นๆ เพื่อละธรรมอันเป็นบาปอกุศลทั้งหลาย เป็นผู้ไม่ประมาทมัวเมาในชีวิต ด้วยการเริ่มต้นจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมให้เข้าใจพร้อมทั้งตั้งตนไว้ชอบ คือ ศึกษาแล้วมีความจริงใจที่จะน้อมประพฤติปฏิบัติตาม ไม่ประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ และไม่ประมาทในอกุศลแม้จะเล็กน้อยด้วย จึงจะเป็นชีวิตที่เป็นไปกับด้วยประโยชน์อย่างแท้จริง บุคคลผู้ไม่ประมาทในชีวิตอันมีประมาณน้อยนี้ ย่อมจะไม่เดือดร้อนทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า

ดังนั้นทุกอย่างเกิดแล้วดับไป ไม่กลับมาอีก จะเป็นเราหรือจะเป็นของใครไม่ได้ ข้อสำคัญคือ ผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ต้องเกิดอีกอย่างแน่นอน ต้องมีคนใหม่ที่มาจากคนนี้ ดีชั่ว อย่างไร ที่ได้สะสมไว้ในชาตินี้และในชาติก่อนๆ ก็จะติดตามสืบต่อไป เป็นคนต่อไป เพราะฉะนั้นแล้ว ชาตินี้ก็ควรจะเป็นคนนี้ให้ดีที่สุด ด้วยการสะสมความดีและฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง สะสมเป็นที่พึงต่อไป ไม่ประมาทในชีวิตอันมีประมาณน้อยนี้ซึ่งไม่มีเครื่องหมายบ่งบอกให้รู้เลยว่าตายเมื่อใด.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖